

KATH. ISKOLAI LAP.

OKTATÁS-ÉS

NEVELÉSTANI FOLYÓIRAT.

BUDAPESTEN,

17.

MAJUS 1. 1849.

Megjelenik e' lap hetenkint egyszer, másfél iven. Előfizethetni rá, postán járátva 3 frt-, helyben 2 frt- 30 krjával, minden postahivatalnál, 's Pesten Hartleben K. A. könyvkereskedésében, a' váczsi utcában.

Tartalom: Népinevelési ügy. Perczparti. — Különböző osztályu tanulók' foglalkodtatása egy közös tanteremben Szombathy Ignác. — Elismerés. S. M. — Elmékedések az ünnep- és vasárnapi evangéliumok fölött. — A' két testvér Klezsó J. — A' kitartás' dija. — Talán még jókor van. Gógánfai Vendel. — Emlékmondatok. — Irodalom.

Népinevelési ügy.

A' kath. iskolai lap' föladata, tanítás- és nevelési ügyet tárgyazó czikkeket, ha a' bírálói mérleget megütik, a' t. cz. közönséggel tudatni. Fogadjam, kérem, az igen tisztelt szerkesztőség, az alulírt észrevételeket, vagy inkább jegyzékeket, pót-lék-tudomásul azokhoz, mik eddig a' nagy, és érdekes ügy' minden oldalról taglalásánál elmondattak. Ha igénytelen szózatom pusztán hangzik is el, az édes öntudat, mikép tehetségemként az erős alap' rakásához csak kövecskét gördíteni szándéklottam, megnyugtat.

1-szor: Népiskoláink, habár sok helyen tetett előmenetel, nagyobb részint rossz karban állanak. Hátramaradásunk' egyik oka, hogy iskoláinknak olly személyek szabtak irányt, kik sem nemzetünk' szellemét, sem valódi szükségünket, nem ismerték; átalán tanítóinknak nem volt szavuk. — A' népiskolákat jelen értekezésemben falusi-és városiakra osztom. A' falusiakkal szoros értelemben egyedül télen át lehet rendelkezni; mert nyárban, az eddigi intézmények, parancsok' daczára is, ugy leolvadnak, (a' szülők' fukar számítása gyermekeiket elvonván a' tanítástól,) mikép a' lelkes tanítót ez az egy iskolai néptelenség is eléggé képes, sokott kerékvágásából kiforgatva, a' képezdékben nyert utasítással homlokegyenest ellenkező utakra téríteni. Tehát első föladat, az iskola' népességét egész éven át szilárdul megtartani; így két évi tanfolyam sikeresben gyümölcsözendik, mint öt, nyárban megszakitott. Városokban ellenkezőképen áll a' dolog; itt nyárban szaporodik a' népesség: a' téli zivatarok, hófuvatok, hideg szelek visszatartják a' kisdedeket, kik neveltetésöknél fogva gyengébbek a' falusiaknál. Itt tehát minden városnegyedben állítandó egy tanoda; értem a' terjedelmesb helyeket.

ELSŐ FÉLÉV.

2-szor: A' tanmódszer főkellékül szabja a' tanítónak elébe, hogy növendékei' természetét, hajlamát, indulatát, fogékonyságát kiismerni iparkodjék, előadását ezekhez mérje; utánaóván itt az ügyes tapintatu szobrászt, ki gránit, márvány, alabastrom faragványaira külön vésüket használ. Ugy majd a' növendékek megszokva képzőjök' tehetőségét, szívesen engedik át magukat annak idomító keze alá. Az így öszverokonult keblekből eredhet csak az üdves siker. — Tehát a' tanítói állásnak a' kántori, praeceptorai foglalkozásoktól elkülönözése, a' második föladat. *) Mert ha délelőtt a' kántor, délután segéde; vagy első órában egyik, 's mivel a' temetés félbeszakítja, másikkban meg a' másik lép az iskolába: a' kisdéd nyáj olly könnyen ki nem békülhet vezérének hangulatával.

3-szor: Innen természetesen következik a' tanítók' szaporítása; föltételezve, hogy a' leányok, a' hol csak lehet, elválasztva a' figyermekektől, külön szobában, különös tanítótól vesznek oktatást. — És már most ezen súlyos kérdés' megfejtése merül föl: ki fogja győzni fizetéssel a' tanítókat? Itt bizony főnakadok; nem tudván elegendő pénzt elővarázsolni. Talán a' clerus' jószága fedezze az egész pénzsükséget? Nem, uraim; mert az illy uton, mint sokan tervezték, szerzett gyűjtemény, soha sem fog kivánt eredményt kamatozni. Az elkobzott, erőszakolt filléreket Isten' áldása nem kíséri. Pedig e' nélkül hiúsulnak reményeink; 's mindjárt kezdetben

*) Mit a' t. értekező a' következő szám alatt, a' minden esetre szükséges leányiskolák' alapítása felől mond, hogy t. i. azok, „a' hol csak lehet,“ különöztessenek el a' figyermekek' iskoláitól: itéletünk szerint méginkább áll, 's tekintetbe veendő a' tanítónak a' kántori foglalkozásoktól fölmentetését illetőleg. Egyelőre szerencséseknek mondhatjuk magunkat, ha csak annyit is kieszközölhetünk, hogy a' jegyzői hivatal a' tanítóitól mindenütt elválasztassék. Szerk.

megbuknak üdves törekvéseink. A' clerus, csak engedjünk tevékenységének szabad tért, mikép eddig is hatalmasan működött, ezentul méginkább fogja méltányolni a' nemzetnek, adakozásában vetett reményét. Csak ne fullánkozzunk, ne ingerkedjünk! Az a' főpapság, melly megértve a' kor' igényeit, lelkesen meg tudott válni a' tizedtől, kész leend új áldozatokkal is tömjénezni a' haza' oltárán. Véleményem tehát ez: a' főpapság által ajánlandó pénz-segély, tanulmányi alapítványok, a' közadó, lennének a' forrás, mellyből a' néptanítók' kedvezőbb állása biztosíthatnék.

4-szer: Az így biztosított tanító egyénektől jogszerűleg megkivántatik, a' képezdékbeni képzettségért kezeskedő oklevél. Hogy pedig azok szabatosan teljesítsék kötelességöket, szükséges a' tanodák fölötti éber, lelkesmeretes örködés. Azért a' helybeli igazgatók az iskolát gyakrabban meglátogatni, az előadásokat figyelemmel kísérni, a' növendékeket kihallgatni, működésök' eredményét a' kerületi fölügyelővel hitelesen tudatni, tisztí teendőik' egyikének tartandják. A' kerületi fölügyelők havonkint váratlanul megjelennek az iskolában, a' gyermekek' kísérletéből ezeknek előmenetelét, 's a' tanítónak mikénti eljárását kitanulván, a' havi értesítvényeket, észrevételeikkel kísérve, az illető felsőbb helyre fölterjesztik. Az ünnepélyes félévi vizsgálatok' határozott napján, a' szülék is jelenjenek meg a' tanodában.

5-ször: Az iskolai rendszerben meghatározott tanulmányi tárgyak közé, nélkülözhetlenül sorozandó: a' gazdasági tan; tehát a' fiúk a' gazdasági kis-tükört', kiszemelve a' szükségeseket, két éven át jól kimeríthetik; ügyes vezető által a' kertészet-és selyemtenyésztésbe is gyakorlatilag beavattathatnak. A' házi gazdasszony' tisztét tartalmazó könyvecskék, a' leányok' számára, jó szolgálatot teendnek. A' mi sok elemi-iskolában már szép sikerrel gyakoroltatik, az, általános parancs' következtében, egyetemes lehetend.

6-szor: Tapasztalásból állítom a' számtannak sok helyen elhanyagolt tanítását; pedig a' tanítók tudják, mikép az eke'szarva mellé jutandó növendéknek is számolgatni kellend egykor bevételi, 's kiadási filléreit; tudják, hogy jelenleg sok község' számadója, a' helybeli haszonbérlo, kinek keze igenis tulajdon zsebe felé hajlik: mit a' számolásban járattan polgártársak észrevenni nem képesek. A' szorgalmas néptanító tehát mindennap gyakorolja növendékeit a' közös táblán, életből meríti a' föladatokat, 's a' kis számolók' jövendő szükségéhez szabja; nem is elégszik meg, ha vizsgálat' alkalmával népes iskolájában csak néhányat tüntethet ki; ő mindnyájával megkedvelteti a' számtant, életbe vágó példák' dolgozatában; meg kell törni

az utat, habár ez, mondhatni, némelly gyermekek' hajlama szerint ítélve, a' legrögösebb is.

7-szer: Mivel a' nemzet' vallásos tiszta erkölce azon, meg nem rendíthető, 's minden veszedelemmel daczó alapkö, azon gyémántsarok az alkotmány' épületében, melly századokon keresztül megbirja a' rajta nehezedő nagy terhet; 's miként a' családok' békéjét, virágzását, boldogulását, úgy a' népek, 's nemzetek' nagyhirü fönmaradását is egyedül ez biztosíthatja: azért a' serdülő nemzedéknek, melly egykor a' nagy világ' színpadára lép, nevelése, legyen tiszta vallásos. A' vallás' tanítása tehát legnagyobb figyelmet kíván; mert abstract igazakról meggyőzni a' tétova gyenge elméket, vajmi nehéz föladat; itt kontárkodni annyi, mint gyilkoló kést adni a' gyermek' kezébe; 'hic labor, hoc opus'! A' lelkes tanító tehát soha növendékei' körébe nem lép, hitoktatást adandó, míg magával szigorú számot nem vet: valljon képes leend-e a' következő tárgyról úgy beszélni, hogy gyermekei bár kinek kérdésére megfelelhessenek. Mert vannak mesterek, kik a' gyors feleletekhez igen is hozzá szoktatják kisdedeiket; de mihelyt más-tól, más formában tétetik a' kérdés, a' kis szájkó elnémul, 's hallgatagságával árulja el értelmetlenségét. Bár a' tisztelendő katecheták ne elégednének meg a' hetenkinti két órával. A' buzgó apostolnak napontai megjelenése, a' kised hallgatóságot figyelmessé teszi, a' tanítót készütségre ösztönözi; egyszersmind bizodalmat támaszt benne, kétségeiben a' lelkeshez, ki vallásunk' titkaiba hivatásánál fogva avatottabb, folyamodni. Urak! a' vallástanítókat vigasztalja a' sz.-írás, ama' fényes ígrettel: „Qui erudiunt multos, fulgebunt, quasi stellae, in perpetuas aeternitates.“

P e r e c z p a r t i.

Különböző osztályu tanulók' foglalkodtatása egy közös tanteremben.

Általános a' panasz, miszerint falusi tanodáinkban nem szerez a' növendék életbevágó hasznos ismereteket: többnyire a' hit- és erkölestanon kívül, egyedül az olvasás, irás, és számítás' elemeit tanulja: egyéb tanulmányokra nem szokott kiterjedni az iskola' hatásköre. Nem akarom zavaimmal azt fejezni ki, mintha az előszámlált tanulmányok nem életbevágók, vagy haszontalanok volnának; hanem csak ezeknek szűk körét sajnálom. Én nem vagyok azon véleményben, mintha a' falusi gazdának ennyinél többet tudnia fölösleges, vagy épen káros lenne! Sőt inkább... Hogy az úgy nevezett sciolusok (tudakosok), többnyire csak

bajt szereznek, megismerem; de ezen körülményt épen nem tartom elháríthatónak az által, ha elemi-tanodáink egyedül a' főnebb előadott ismeretekre szorítkoznak. A' szájhösködéseknek ez szokott inkább alapul szolgálni. Népünk szellemileg épen úgy, mint anyagilag, szegény; 's ha találkozik közte egy-két, értelmesebbnek látszó egyén, ez képes magának bámulókat szerezni: 's minél inkább szaporodnak ezek, annál inkább növekszik amannak elbizottsága, és csakhamar veszélyessé is válhatik. Határozottassék meg az idő, a' falusi gyermekek' képezésére; és határozottassanak meg a' tanulmányok is minden elemi-tanodára egyenlően: úgy remélhető, miszerint ama' tudákosok' hetvenkedései is le fognak lohadni. Ha minden gyermek egyenlően hat évet tölt a' tanodában, 's minden elemi-tanodában egyenlő tanulmányokkal foglalkoznak: nem leend olly nagy különbség a' falusi nép' értelmiségében; 's a' jelesebb elméjü nem fogja ismereteit pusztá fitogtatásra használhatni: mert fellengős beszéde a' szintannyit tudók közt nem találанд buta bámulókra.

Elemi-tanodáinkban reformokra van szükség. Rendes tanulmányokul, hihető, hogy azok fognak meghatározatni, mellyek a' képviselők' házában megvitattott törvényjavaslat' 10-dik §-ában elősoroltatnak; mit onnan gyaníthatni, mivel a' képviselők közül egyik sem indítványozta azok' valamelyikének kihagyását; csak a' hit- és erkölcstanról volt vita, mellyek hogy ki ne hagyassanak, minden becsületes ember ohajtja. És így az elemi tantárgyak ezek lennének: a) elméletiek: hit-tan, szent történet, hazai történet, földrajz, természettan, természetrajz, és polgárjog; b) gyakorlatiak: olvasás, írás, számítás, testgyakorlás, és ének. Ennyi tanítványt a' falusi tanítónak, ki csak egy, de különböző koru 's elmetehetségü növendéksereget magában foglaló, közös tanteremben működik, sikerrel előadni nem csekély föladat. Mert nem elég a' leczkét naponkint sorszámra föladni: ezeket értelmezni is szükség. És a' tanító, ki magát kényszerülve érzi, figyelmét olly sokfelé megosztani, szorongva sohajt föl: mikép lehessen ennyinek eleget tenni? Elkezd a' betűket apró tanítványainak mutogatni: 's ime a' nagyobbak eszevegni, csintalankodni kezdenek; közéjük lép, és dorgálja őket: 's ekkor a' betűzők a' táblánál lökdösik egymást. Elkezd magyarázni a' nagyobbaknak: 's ime a' kisebbek bolyongnak, alusznak; beszél a' kicsinyekhez: és a' nagyobbak unatkoznak... Repülnek a' perczek, halad a' drága idő: újra meg újra kezd a' tanító megszagott előadását, és meglepetve hallja kongani az órát, — tíz óra!... Kérdik a' szülők gyermekeiket: „mit tanultatok ma“? „Semmit“, feleli a' gyermek; „tanítónk valamit me-

sélt; de biz'én nem értettem, mert mindig újra kezdte.“

'S valóban nem is gyermekjáték, egy tanteremből álló iskolában, különböző osztályukat sikeresen oktatni. Talán nem lesz egészen fölösleg tanítótársaimra, ha itt, tapasztalaton alapult nézeteimet röviden közlöm arról: mikép lehessen egy tanteremben különböző osztályokat sikeresen foglalkodtatni.

Legzélszerűbb az egész tanuló sereget hat osztályba rendezni. Az osztályokat így nevezem el: I. Betűzők, kik fali tábláról az abc-t tanulják. II. Foglalkozók, kik két-három betűt egybefoglalva, 's minden betűt alak-, hang-, és névre megkülönböztetve, kimondani tudnak. III. Elemzők, kik a' betűket egész szavakká egyesíteni, 's a' szavakat tagjaira, betűire elemezni képesek. (Ezen három osztály az olvasás' alapján kívül csak a' kis katechismust tanulja hallásból, egyéb tanulmányokra nem hat ki figyelme. A' három nagyobb osztály már az elméleti tantárgyakkal is foglalkozik.) IV. Olvasgatók, kik egész mondatokat szótagonként elmondani, 's így az elméleti tanulmányokat is a' könyvekből elolvasni képesítettnek, valamint a' kézírás' alapvonaláiban is gyakoroltatnak. V. Ismerkezők, kik az olvasás- és írásban annyira képzettek, hogy az elméleti tanulmányokkal, „könyvek' segélyével“, megismerkedhetnek. VI. Értelmezők, kik az elméleti 's gyakorlati tantárgyakat nem csak elméjükbe zárták, de azoknak szellemét is fölfogván, egyes pontjai fölött okoskodni, 's ezeket értelmezni képesek. — A' gyermek, tanulásának első és második évében, a' három első osztályon áthaladhat; 's a' harmadik évben a' 4-dik, negyedik évben az 5-dik osztályon átjutván, ha iskolába hat évig köteleztetik járni, még két éven át képeztetik a' 6-dik osztályban: honnan mint erkölcsileg értelmes egyén léphet át a' közéletbe.

Az osztályozást elrendezvén, mulhatlanul szükséges, a' tanításra szánt időnek, 's a' tantárgyaknak kellő fölosztása is. Ha a' tanító valódi sikert akar aratni, ne sajnáljon naponkint reggel három órai előadást tartani: délután két óra is elegendő. Ha reggel is két órát fordít tanításra, úgy rendezze az olvasatásokat, hogy az alsóbb négy osztály ne szenvedjen rövidséget; a' két felső osztály el is hagyhatja inkább az olvasást, minthogy már különben is gyakorlottsággal bír, és így több idő maradhat a' magyarázatokra. Azonban még ekkor is igyekezzék a' tanító minden perczet fölhasználni, hogy fáradságának némi eredménye legyen; különben kifogy az időből, és szégyent vall. Mig a' tanító a' betűzőket tanítja: addig a' foglalkozók és elemzők leczkéjekkel készülgetnek; az

olvasgatók palatáblán számjegyeket vagy betűket képeznek, előiratok szerint; az ismerkezők és értelmezők kézírásban gyakorolják magukat, részint előiratok, részint kézikönyvek után. Midőn a foglалzó felelnek: az alatt a betűök egy értelmesebb gyermek ügyelete mellett egyenkint mutogatják és tanulatják a betűket a táblánál, gyengébb, alhangon; az elemzők feleléshez készülnek; az olvasgatók, ismerkezők, és értelmezők folytatják és bevégezik írásaikat. Midőn az elemzők leczkéznek: a betűök még a táblánál tanulatnak; a foglалzó föladott leczkéket átnézegetik és próbálgatják; az olvasgatók leczkézéshez készülnek; az ismerkezők és értelmezők a tegnap föladottakat ismételtetik, hogy jól felelhessenek. Mig az olvasgatók felelnek: a betűök és foglалzó a 'kis katechismust' tanulják alhangon, egykét nagyobb gyermektől; az elemzők a fölhagyott leczkét tanulatják; az ismerkezők és értelmezők a fölmondandó tanulmányok ismétlését bevégezik, és olvasáshoz készülnek. Mikor az ismerkezők és értelmezők olvasnak: a betűök, foglалzó, és elemzők a 'kis katechismust' tanulatják; az olvasgatók a föladott olvasmányt átnézegetik, vagy a nagyobbak olvasására figyelnek. Minthogy pedig a két felső osztály már gyakorlottabb az olvasásban, ez alatt a tanító a kéziratokat is átvizsgálhatja 's a hibákat kijavíthatja. Igy az olvasatás (minden osztályra egy óranegyedet számítva) másfél óra alatt bevégezhető, 's marad magyarázatok- és kihallgatásokra (ha reggel három órai előadást tartunk) még másfél óra. A ki pedig csak két óráig akar tanítani, az az ismerkezők és értelmezők olvasását elhagyván, az ily meggazdálkodott félórát vizsgálatok- és kikérdezésekre szánja, és csak a hátra levő fél órát fordítja magyarázatokra. — Hogy a kihallgatás rövidebb idő alatt és könnyebben véghezvehessen, czélszerű, kihallgatókat (schedatorokat) rendezni, ezeket pedig még egykét főkihagató alá helyezni, kik a kihallgatásokat még a tanóra előtt (akár a tanító távollétében) elvégezzék; a tanító pedig csak ellenörködés végett kérdezzen ki naponkint néhány tanulót. — Délután órákban leginkább olvasás- és írással foglalkozzanak a tanulók; minthogy a nagyobb gondolkozást igénylő tanulmányokra ekkor nem olly alkalmasok, mint reggel: a magyarázatok is elmaradhatnak akkor, vagy csak rövid ismétlésekből álljanak; inkább reggel lehet annyit magyarázni, mennyi a következő reggelig elég legyen.

Hogy pedig a gyermekek is tudhassák magukat a kiszabott rendhez alkalmazni: a naponkinti teendőket írja le a tanító, 's függeszse a

falra, sőt a tanulók is írják le maguknak, hogy minden pillanatban tudhassák kötelességöket. Igy a leczkerend a hét minden napjára meghatározván, a tanító is igyekezzék azt pontosan megtartani: mi által azt nyeri, hogy a tanulók ugy megszokják a rendet, hogy nem csak az unalomból származó csevegéseket elhagyandják, hanem a tanulásban is nagyobb előmenetelt teendnek. Azt talán emlitenem sem kell, hogy a leczkerend meghatározásában arra is kell figyelemmel lenni, hogy szünapokra mindig a legtöbb szorgalmat igénylő tantárgyak adandók föl; a déli órákra pedig a könnyebb tanulmányok. *) Az énektanítást csak az egyháziakra tartom alkalmazhatónak; és bizonyosan ki sem kívánhatja egy falusi tanítótól, hogy a hangjegyekről a zenetan szabályai szerint adjon tanítást. Az egyházi éneketek akkép lehetne előadni, hogy a taneloadások bevégezte után, egykét éneket befejezésül elhangoztatunk. A számvetés tanítása több időt igényelvén, ennek bővebb megmagyarázhatása végett néha az olvasatásokat el is lehet hagyni; de csak a felsőbb három osztályt illetőleg.

Nem meritem ki e tárgyak minden fény- és árnyoldalainak körülményeit; hiszen minden tanodában más-más akadályok és kedvezmények jöhetnek elő, mellyekhez a tanító, ha nem alkalmazkodik, meghiusuland minden igyekezete. A nevelési társulatok és gyülekezetek bővebben kifejthetnék a különféle tapasztalatok használatát, hol a szóbeli előadat sokkal czélhoz vezetőbb leendne. Igy talán meg lehetne czáfolni a régi közmondást:

„Quem dii odere, paedagogum fecere.“

Szombathy Ignác.

Elismerés.

A gondviselés tanítói 's nevelői nehéz pályára vezérlett. Több évek óta küzdöm hivatásom súlyos

*) Csak azután a déli órákra föladott tárgyak, számra nézve se legyenek emlékeztetelhelők! Mert a kisebb, főleg az iskolától távolabb lakó gyermekek, kiknek otthon szülei is hasznukat akarják 's kénytelenek déltájban, különféle apró szolgálatoknál venni, fölöttebb számkozásra méltók. ha télen átfázva, a nyári hőségben pedig kiizzadva 's fáradtan hazaérvén, otthon létök rövid, és testi fölujulásra szánt pillanataikat is a föladott leczkék, és iskolai gondok által tapasztalják megkeserítetteti. Magunk is jártunk jó félórányi távolságra esett iskolába; 's ki az ennyi, vagy több utat tenni kénytelen gyermekeknek jövet- és menetre fordított idejét (a szükséges pihenés-, meg evésre szántat is hozzágondolva) fölszámítja, az belátandja, mikép illy kis időre leczkét, főleg terjedelmest adni föl, gyakran valódi kegyetlenség. Azért Némethon egyes részeiben az új leczkék föladása déli órákra egyenesen el is van tiltva. Szerk.

terheivel, 's hivatalos foglalkozásaim mellett meg-
gazdálkodott néhány perczeimet, főképen állásom'
szakába vágó olvasmányokkal, mellyek közé je-
len kath. iskolai lapot is különösen számítom, gyö-
nyörködve töltöm el. Ha körültekintek e' téren, meg-
kell vallanom, nagy részt igen érdekes elméleti
előadásokkal találkozom, mellyek ugyan első te-
kintetre igen jelesekül mutatkoznak, 's magukban
véve többnyire mély olvasottságot, jeles elmetehet-
séget, és kellemes előterjesztési modort tanusít-
nak; de mellyek a' gyakorlati téren, ha nem épen
kivihetlenné is, mindazáltal azoknak az életbe át-
ültetése bizonyára fölötté sok nehézségekkel va-
gyon összeköttetve. *)

A' ki a' megállapodásnak, szellemi tespedés-
nek nem barátja; a' ki tudja és érzi, hogy a' meg-
állapodásban hátramenés rejlik, annak kebele szom-
jazva sovárogo mindazon ismeretek után, mellyek
a' tökéletesbülés' magvát rejtik kebeleiben, 's
mellyek őt hivatása' körében gyarapodásra segít-
hetik; az lankadatlanul fürkészi a' módokat és esz-
közöket, mellyek őt működésében minél gyorsabban,
minél sikeresebben, és tökéletesebben célra vezet-
hetik; az örömmel teszi sajátjává mindazt, mit
mások, főkép a' gyakorlati élet' mezején, célra-
vezetőnek, sikert biztosítónak ismernek 's tanu-
sitnak. — Ha ez általánosan igaz, a' miről kételkedni
annyt tenne, mint az életből meritett tapasztalás
ellen harczot vívni, mennyivel kétségbe vonhat-
lanabb az egy olly hivatásra nézve, mellynek ös-
vényei, kivált honunkban, még olly sok egyenge-
tést igénylenek? Értem az elemi-tanítói hivatást.

Minden, állását kedvelő 's becsülni tudó ele-
mi-tanító örömmel ragadja meg azon módot, mely-
lyen kisebb növendékeinek gyenge elméjébe át-
viendő ismereteinek közlését minél könnyebben, és
sikerdusabban eszközölhesse; mert a' kisdedek'
szellemi tehetségére olly jótékonyan hatni, mint a'
kedves tavasz' szelid lehelete a' bimbók 's virágok'
fejlesztésére hatni szokott; azok' parlag és gyenge
elméjét mivelgetni, fejleszteni; azok' szórakozott
eszébe némi ismereteket, úgy szólván, becsempészni:
valóban nehéz föladat. A' nagyobb számról szólók;
mert kivételesen vannak ugyan, kik már első éve-
ikben, a' tanulás' pályáján, vagy világosabb észte-

hetségöknél, vagy kitünőbb szorgalmuknál fogva,
könnyebb fölfogást, 's jelesebb előmenetelt tanu-
sitnak.

Kedves az embernek, a' gyakorlat' teréni ta-
lálkozás. Nem tehetem, hogy általam igen tisztelt
Sebestény Vendel urnak, ugyan-e folyóirat' 12-
dik számában közlött olvasás-tanítási módjára vo-
natkozólag, gyenge tollamat és tehetségemet meg-
ne kísértsem: nem ugyan azon czélből, hogy bírálói
szerepet öltve, a' fölött ítéletmondjak; — igény-
telen egyéniségem- és tehetségemnek sokkal ke-
vesebbet tulajdonítok, sem hogy ezt tenni csak tá-
vuíróról is szándékom lehetne: — hanem egyedül
azért, hogy én is, mint egy részben az elemi ok-
tatással foglalkozó, tanúságot tegyek, miszerint
az érdeklött olvasás-tanítási modort részemről is
legegyszerűbbnek, a' kisdedek' gyenge elméjéhez
mérve legkönnyebbnek, a' fürge és szerterepke-
dő gyermeki elme' lekötésének tekintetéből legér-
dekesebbnek, szóval, legalkalmasabbnak lenni, több
évi saját tapasztalásomtól vezéreltetve, teljesen
elismerem: annyira, hogy nem kételkedem igen
tisztelt szerző urat e' tekintetben fölszólítani, 's
illetőleg megkérni, olvasás-tanítási modorának
egész terjedelemben közlésére, akár e' jelen kath.
iskolai lap' hasábjain, ha igen tisztelt szerkesztő
ur azt fölvenni szives leend **); vagy ha talán ez, a'
közlendő tárgyak' halmaza miatt meg nem történ-
hetnék, egy különös kis munkácskában: hogy a'
szóban levő tanítási modor minél több, főkép fa-
lukon működő elemi-tanítók' kezére jutván, a' gya-
korlat' terére, az életbe átplántáltathassék. Ha e'
tanítási módot érdeklött ügyfeleink, kik még talán
az elavult, untató, nem ritkán mosolyra gerjesztő,
gépies modorban tanítanak, sajátukká teendik, mi
épen semmi fejtörésbe, vagy izzasztó munkába sem
kerül; mert valóban egyszerű és gyermekies (a'
minő hogy legyen is, szükségképen megkivántatik;
mert gyermekek gyermeki beszéd- és bánásmódot
igénylenek): nem csak sajátmagukon, de különösen
az oktatásuk és vezetésök alá bizott kisdedeken te-
temesen könnyítendnek; a' mellett a' különben szá-
raz betüismertetési és foglалási oktatást is érde-
kesbbé teendik, 's rövidebb idő alatt sokkal dúsabb
sikerét látandják fáradaimaiknak. E' modor mellett
kétségtelenül megszünendik azon, nem ritkán hall-
ható panasz: „két-három év óta jár gyerme-
kem a' tanodába, 's még olvasni sem tud!“ Nem
tagadhatni ugyan, hogy a' gyermekeknek illetően
oktatásmódjához is érdekléssel és élénkséggel füsze-
rezett előadás, és lelkes igyekezet, elkerülhetlenül

*) Már régen közmondássá vált igazság: „Dii laboribus
omnia vendunt.“ A' nehézségekkel küzdés, ha azok'
legyőzhetőse okosan remélhető, és érdemes a' fá-
radásra, csak a' gyávát és lelketlent ijesztheti visz-
sza. Ebben úgy hiszszük, a' t. értekező is velünk tart;
legalább arról, hogy az elismerésben olly méltán ré-
szesült t. munkatársunk illy értelemben van, jeles
cikkeinek tartalma után ítélve, tökéletesen meg va-
gyunk győződve. Nehezett (némellyeknek) igen, de lehe-
tetlent soha sem indítványoztunk. Szerk.

**) Erről kétség sem lehet. Mi a' hasznosnak legkészebb
terjesztői kívánunk lenni. Szerk.

megkivántatik; de ki nem tudja, hogy egy tanítónak, mint türelmében kifogyhatlannak, úgy működésében fáradhatlannak lenni, kerülhetlenül szükség. Ezt követeli tőle az általa kezelt ügy' szentsége, ezt a' szülék, ezt a' haza, ezt az Isten.

Vannak, kik a' betük' megismertetése után a' kisdedeket tüstént olvasásra vezérleliszeretik. Én részemről e' modorral megbarátkozni soha sem tudtam; nem csak mivel ez a' korlátolt gyermeki észre nézve szembetűnőleg nagyugrás, mit a' természet maga sem tür; de különösen a' helyesirás első oktatás' alkalmával, a' betűfoglalás, szótagolás, elkerülhetlenül megkivántatik; midőn a' kisebb növendékek az egyes szavak' előmondat utáni leírására, vagy a' körülöttük lévő tárgyak' neveinek, vagy saját gondolataiknak följegyzésére vezéreltetnek.

E' gondolatim' közlésére azon hiedelmem batorit, hogy igen tisztelt szerkesztő ur a' gyengébb tehetségek' *³) műveit sem vetendi meg, s becses lapjának hasábjain némi tért engedend azoknak is, kik a' tanítással és neveléssel közvetlenül foglalkozván, csekélyebb szünidejek, vagy talán gyengébb tehetségek' tekintetéből, olly tökéletes dolgozatokkal nem kedveskedhetnek, minőket lapjának szent czélja, s tökéletessége követelnek.

S. M.

Elmélkedések

az ünnep-és vasárnapi evangéliumok fölött.

Husvét-utáni IV. vasárnapra.

(Sz. János. 16. rész. 5—14. v.)

„Az időben mondá Jézus az ő tanítványainak: Ahhoz megyek, a' ki engem küldött: és senki se' kérdi közületek: hova mégy? De mivel ezeket mondtam nektek, szomorúság tölté be szíveteket. Azonban igazságot mondok nektek: a' ti javatok hozza magával, hogy elmenjek. Ha ugyanis el nem megyek, úgy a' vigasztaló nem fog eljönni hozzátok; ha pedig elmegyek, úgy őt elküldöm hozzátok. S mikor az eljövend, meg fogja a' világot győzni a' bűnről, s az igazságról, és az ítéletről. A' bűnről ugyan, mivel én bennem nem hittek; az igazságról pedig, mivel az Atyához megyek, és ti engem többé nem látandotok; s az ítéletről, mivel e' világ' fejedelme megítéltetett. Még sok mondani valóm van nektek: de ti azt még most el nem viselhetitek. Mikor pedig eljövend az igazságnak ama' lelke, az meg fog titeket tanítani minden igazságra; mivel ő nem szól magától; ha-

*³) A' t. értekező ur, tehetségei felől igen is szerény hiedelemben él, melly csak úgy lehet ártalmatlan, ha jövőre is kikért munkás részvétét a' népnevelés' közügyében el nem zsiabbasztja. Szerk.

nem a' mit hall, azt beszélendi, s a' mi jövendő lesz, azt fogja kijelenteni nektek. Ő engem megdicsőítend: mivel az enyimből fog venni, s azt hirdeti nektek.“

I. Utazás az ember' élete a' földön; még pedig sok fáradság- és veszélyvel összekötött utazás. Illyennek nézték azt már az ó-szövetségi szent férfiak is: kik pedig életök' hosszóságánál fogva, maradandóbb várossal látszottak e' földön birni. Midőn az ősz Jákob, Egyptom' fejedelmétől éveinek száma felől kérdeztetnék, válaszolá; „Zarándokságom' napjai százharmincz esztendő't tesznek, mindössze is rövidék és nyomoruságosak, nem is érnek föl atyám' zarándokságának napjaival.“¹⁾ S mit mondjanak a' jelenleg élők? . . . Mint valamely idegen országban vándorlunk e' földön, keresve, mikép juthassunk czélhoz. Csak hogy e' czél sokak előtt alig látszik tudva is lenni! Pedig tudnunk kell, hova visz utunk, s merre vezet bennünket az ösvény, mellyet kiszemeltünk. Utazni czél nélkül, nem is kérde magunktól: hova fogunk s kívánunk eljutni, esztelenség. Jézus azt mondja, mikép ő az Atyához megy: valljon hova megyünk mi? Kérdeztük-e ezt, még pedig gyakrabban, magunktól, utazásunk' folytában? Minden nap, minden percz közelebb visz a' czélhoz; egyszer csakugyan odaérünk: s nem volna-e borzasztó, ha fáradság- és kinteljes utazásunk' végére jutva látnók csak be, hogy az igaz utat eltévesztettük, s rémülve kellene észrevennünk, hogy a' hely, a' hol járunk, nem jó?

II. Az Ur azt mondja tanítványainak, az elmenetele miatt szomorkodóknak, hogy e' szomorúság is hasznos, és javukra fog válni: mert, ha elnem megyek, úgy mond, a' vigasztaló nem jön el hozzátok. Tehát hogy a' vigasztalásban részesülhessenek, magukat a' kis ideig tartó szomorúságra is el kell szánniok! E' tanulság mindenkinek, s az egész életre szóló. Minden siker előleges munkát, minden valódi öröm annak megszerzésére, kiérdemlésére fordított fáradságot, bajt, szenvedést föltételez. A' halandóknak legkedvesebb életörömei, mind megannyi Benjaminok: — a' fájdalom' szülöttei!... Hogy ez így van, a' tapasztalás bizonyítja: de hogy miért van így, és miért nem lehet ennek másképp lenni, azt egyedül a' hit képes fölfedezni, sejdíteni, belátni. A' gyermekeit szerető, kegyes Atyának, bizonyosan a' legszentebb céljai vannak, az emberi-nemnek illetően eszközök általi vezetésében: s ha az eredeti bűn által megromált jelen állapotunkban, a' boldogsághoz más uton is eljutni lehetne, azt szeretett Megváltónk nem mulasztandá el mindnyájunknak kimutatni; mivel Istennek fájdalmainkban nem telik öröme, s azokat csak mint javulásunk' eszközeit, s a' jövő boldogság' életfájának keserü magvait, akarhatja. De a' keresztény hiszi, hogy: hasznos az neki, ha hogy Isten a' szomorúság' napjait elküldi: mivel a' mennyei vigasztalások' boldogító szellemét csak ezek szülhetik föl kebelében. Isten az embert erény- és általa nyerendő jóllétre, tehát önmunkásságra, tehetségeinek saját igyekezetéveli kifejlesztése- és gyakorlására, erkölcsi szabadságra, s önállóságra teremté. S ezt az é r z é k i lénynek fájdalmas, szomorúságot okozó, mivel önmegtagadást, lemondást, s az anyagiaktól erőszakos elszakítatást igénylő, morális fölerősödés nélkül elérni lehetetlen. Az anyai emlőtől egykor csakugyan el kell a' kisdednek, bárha ez fájdalmat okoz is annak, szakítatni; a' gyermeknek egykor csakugyan el kell a' saját lábain járást kezdenie, bármily félelmes volna is neki az első lépés, bármily fájdalmas is az elesés; a' világba, ennek új pol-

¹⁾ I. Mózs. 47. 9.

gára gyanánt belépni kívánó ifjunak, egykor csakugyan el kell, bárha könyök' záporától ázottan is, a' szülői, testvéri, baráti karokat, el az atyai házat, 's vele gyermekévének minden kellemes emlékeit hagyni: haugyan önálló, 's az addigiaknál tartósb és szebb örömek' kuféjévé válandó, közhasznu életet akar élni; 's magától a' külvilágtól, az érzékiéktől, a' testtől elszakadás, a' halál is csak egy újabb foka azon előhaladásnak, melly a' szellemi önállóságra képezetésünkben, a' nevelés' nagy művét tökéletesen befejezdi. Jézus is elhagyá tanítványait, el kellett neki őket hagyni: haugyan ők tanítványokból, a' világ' tanítóivá, apostolokká válni akartak; 's ezen elválás' fájdalomain örömet vásárlának maguknak, az emberi-nem' boldogításának öntudatát, melly őket a' szent ügyérti lelkesedés' magasztos perezeiben, a' harmadik ég' kibeszélhetlen dicsőségébe volt ragadandó. ²⁾ Viseljük azért a' fájdalmakat, a' belőlök szülemelő jóllét 's vizsgasztalás' reményében, békével: viseljük azon élő hittell, hogy nekünk is javunkra szolgál, ha Isten tőlünk mintegy távozni látszik is áldásaival egy időre: mivel ha megvonta is azok' némellyikét, ezt csak azért teszi, hogy érte nagyobbakat adjon.

III. Az ur Jézus' szelleme, azon Szentlélek, ki az Atyával és Fiúval egy, 's ki egyházának folytonosan oktatója, fölvilágosítója, vizsgasztalója, az igazságnak ezen szelleme, igen is meggyőzte a' világot, még pedig minden erőszakos eszközök nélkül, egyedül a' lelket átjáró ige' hatalmával, a' szelidség és béketűrés' fegyvereivel, meggyőzte a' bűnről; meggyőzte az iszonyu háladatlanság- és vakaságról, mellyel magát az igazság' hirdetőinek elleneszegezte. 'S mit ama' háromezer megtért, azonnal Pünkösdi napján tön, az apostolok' fejedelmének lelket rázó szavaira, hogy tudnilik töredelmesen fordulának a' megváltás' jeléhez, és alázatosnak kérdék: „mitévők legyünk?“ ³⁾ ugyanazt a' világ' nagy része, száz meg száz milliók tették azóta; kik a' vétkes élet' utálatosságát belátván, az istenes erények' gyakorlatára buzdultak. Az evangelium, a' Jézus által hirdetett religio' szelleme, győzött a' bűn' hatalma fölött, 's meggyőzte a' világot róla, mikép vélt ártatlansága, 's hirtelt stoicus erénye csalódás; mivel Isten' ítélőszéke előtt kegyelmet csak az alázatos töredelmesség lelhet. 'S meggyőzte őt az igazságról, midőn a' kigunyolt, megvetett, fölfeszített Istenembernek ártatlanságát, 's az általa hirdetett tanításnak, melly a' zsidók előtt istenkáromlás-, a' pogányok' szemében pedig esztelenségül nézetett, igaz voltát, minden pogány vallások' döreségeinek ellenében, 's minden dicsőített philosophiai rendszerek fölött, kétségtelessé tette. 'S itéletet mondott a' világra, midőn az emberiség' józan esze, az Istennek megszentelő malasztja által fölvilágosított valódi tudomány is elítélte 's naponkint elítéli, 's mindig jobban el fogja ítélni a' nem-keresztényi elveket, mindenütt, religio-'s történetben, morál- és politicában, bölesészet- és természettudományban: a' jézusi tanítás' életrealóságát, 's boldogító erejét folyvást világosabb fényben tüntetvén ki. Igenis, Jézus' szelleme, egyedül az ige és szeretet' műveinek hatalmával, meggyőzte a' világot; 's e' győzelem' hirdetőjeül őt magát a' világot is fölavatta, midőn folytonos előhaladása felől kénytelen tanuságot tenni.

IV. Valamig e' földön élünk, mindig a' nevelés, tehát fejlődés, tökéletesbülés, tanulás, erkölcsi javulás' állapotában leszünk. Senki magát az értelmi belátás' tetőpontjára jutottnak ne higye; senki magát az erkölcsi tökéletesedés' útján megállapodhatni ne vélje: amaz vakaság, ez bűn; 's mindkettő vesztünket okozza. Magát az isteni ki-

nyilatkoztatást is jobban megérteni, gondosabban vizsgálni, 's az életbe hivebben átvinni, lehet és kell is a' kereszténynek. Istennek kinyilatkoztatása, egyszer- 's mindenkorra adott örök, változhatatlan igazság; de annak értése saját iparunktól is függ, 's függ azon szellemi életkortól, mellyről sz. Pál apostol is vallja, mikép addig, „míg gyermek valék, úgy szólék mint gyermek, úgy érték mint gyermek, úgy gondolkodám, mint gyermek: miután pedig emberkorra jutottam, fölthagytam a' gyermekies dolgokkal.“ ⁴⁾ 'S ki mondhatja magáról, főleg a' hit 's a' keresztényi tökéletesség' tekintetéből, hogy már az ur Jézus által adott példányhoz hiven, a' szellemi élet' férfikorát éli; ⁵⁾ mellybe eljutottnak magát az apostol sem hitte? ⁶⁾ Az élet, az egész élet, iskola; csak a' ki mindvégig jól tanulta, mondhatja magát kitanultnak. Sz. Péter is, ámbátor a' Szentlélek' adományait oly bő mértékben vette, mégis csak később értett némellyeket, és mondá: „Igazán megismertem, hogy Isten nem személyválogató, hanem minden népben kedveli azt, a' ki őt féli, 's mivel igazságát.“ ⁷⁾ Hódoljunk annakokáért alázatos hittell az isteni kinyilatkoztatásnak; 's ha mit még most nem értünk is benne, ovakodjunk a' gögös tudomány, azaz: önhietség' elbizakodott itéletétől. A' homály egyedül értelmünket fedi, nem pedig az igazságban rejlik. Várjuk be az időt, melly a' setéséget e' részben is el fogja üzni. A' megértettek egy is elég nagy tért engednek munkásságunknak: báresak a' kétségtelességgel igaz- és jónak gyakorlásához fognánk komolyan, mielőtt újabbak' fürkészéséhez kezdünk, inkább kíváncsiság-, mint a' valónak őszinte szeretetéből! Mit használna, tudni az igazat, mellyet elviselni, sem értelmi, sem pedig, és méginkább morális erőnk nincs? Ezt pedig csak hosszú gyakorlat, 's a' már birtnak ezélszerű használása által szerezhethni.

A' két testvér.

(Soave után.)

Második éve volt már, hogy Balducci Theréz, egy előkelő asszonyság Firenzében (Florenz), özvegyen maradt két fiával; kik fölzsabadulván a' gyámság alól, gazdag osztályok' örökösai, szenvedélyeiknek szabad féket engedtek, 's többé semmi által vissza nem tartóztatva, hanem a' rossz társaktól még lelkesítettve is, az elcsábított fiatalaság' minden rendtelenségeinek adák magukat martalékul. Hasztalan igyekezett őket a' szegény anya okokkal, kéréssel és siránkozással, a' gonosznak ösvényéről visszavezetni; nem hallgattatott meg. Az öregebbik mindig Firenzében tartózkodott; az ifjabbik pedig utazni ment Olaszországban.

Egy estve, midőn a' jó anya honn, magánosan, fiainak kicsapongásai fölött keseregne, hirtelen az ajtót megnyilni látja, 's azon egy idegent, egészen halaványan, lélekszakadva, ijedségtől meredt szemekkel, setét, zavarodott arccal, 's kezében véres fegyverrel betoppanni. Az asszony megrettent e' váratlan jelenetre; de az idegen, lábaihoz borulván, „Óh! könyörüljön, mondá, könyörüljön rajtam szerencsétlenül. Én római vagyok, ki néhány nap előtt jöttem ide. Elvégezvén dolgaimat, mellyek miatt jöttem, vendégfogadóba tértem; visszamenetelre készülve. Nem meszde innen egy ismeretlen jön velem szemközt, 's a' mint mellettem elmegy, durván meglök. Szemére vetém fara-

²⁾ II. Kor. 12, 1. 'stb. — ³⁾ Apost. csel. 2, 37.

⁴⁾ I. Kor. 13, 11. — ⁵⁾ Ephes. 4, 13. — ⁶⁾ Philipp. 3, 12—3. — ⁷⁾ Apost. csel. 10, 34—5.

gatlan magaviseletét; 's ő kigúnyolt, és gyalázatos módon kezdte velem bánni. Én engedek; ő azonban folytatja gorbomaságait, és büszke hangon mer fenyegetni. Nem tűrhétvén tovább e' végső szemtelenséget, kardot rántottam; ő is ugyanazt tevén, 's egy csapásra földre terült. Isten látja, mennyire bánom e' szándéktalanul elkövetett büntetemet! Azonban ön, asszonyom, könyörüljön egy szerencsétlenül! Zavarodottan és magamon kívül tüstént futásnak eredtem, 's nem tudván, merre tévedezek, e' házba batorkodtam bemenni, mellyet szerencsémre nyitva találtam. Ne vegye rossz néven; 's engedje meg, hogy az nekem menhelyül szolgálhasson néhány óráig, míg megszabadulván a' várható üldöztetéstől, az éj' homályában megmenekülhetek."

Fagyos borzadás futotta végig az asszony' testét, ezek' hallására. Egy kínos előérzet szállá meg kebelét; de e' pillanatban semmi másra nem hallgatván, mint az emberiség és könyörület'szavára, belső szobájába bocsátá a' rimánkodót, 's az ajtót rázárta.

A' szánandó anya' sejdítése nem volt alaptalan. Kis idő múlva ismét zajt hall . . . Elhalaványodék, 's a' mint a' szobából ki akar menni, fiát látja behozatni, kinek mellén kapott sebéből pataként omlott a' vér. Fájdalomteli sikoltást tön; 's fia, ki végképen elgyengülve, 's már-már elvérezve feküdt előtte, jól érezvén, milly közel vannak éltének végpercei, 's összeszedvén minden erejét, anyjához fordult, és mondá: „Anyám! ön bennem az ég' igazságos büntetésének egy példáját látja. Én azt megérdemltem. Halálom szolgáljon legalább intésül bátyámnak. Ha gyilkosom netalán elfogatnék, ön, anyám, fogja pártját. Ő ártatlan; én valék, a' ki őt kihívtam."

E' szavak után kiadta lelkét; 's legott az elájult, és érzéseitől fosztott anya is összeroskad. Elvonatván elhunyt fiának vértől ázott tetemétől, sokáig kétségben tartotta a' körülállók, élte' visszanyerésének reménye iránt. Csak nagy fáradság után lehetett őt magához hozni: 's ekkor is iszonyu bánatának adta magát által. Minden pillanatban fiát szölytötte; még mindig látni akarta őtet: és legnagyobb erőre volt szükség, hogy visszatartóztathassék.

Milly fájdalmakat kellett e' közben kiállani azon fiatal idegennek, ki a' szobából, mellybe be volt zárva, mind ezeket hallá, 's ki egész iszonyatosságában érzé a' szomorú jelenet' borzasztóságát, mellyben neki szerencsétlenül főrsze volt! Egy részről az a' fölötti bánatból, hogy egy tiszteletre méltó anyát szerencsétlenné tett, ohajtani kezdé, bár inkább ő maga esett volna el ellenének keze által; más részről az elfogatástól félelem, minden újabb zajra megfagyasztá benne a' vért.

Éjfélnél tovább volt ezen aggodalomban; mikor is már minden csendességben lévén, 's az anya' fájdalma is engedvén az érettebb megfontolásnak, emez a' szobához közeledik, és azt megnyitja. Lábaihoz borult az ifju. „Az eget hívom, ugy mond, bizonyosságul, hogy életemet inkább fölládoztam volna . . .” „Keljen föl, mondá az asszony. Ön engem sokkal boldogtalanabbá tett, mint valaha asszony létezhetett; azonban tudom ártatlanságát. Fiam hagyta meg, hogy önt védjem; és én ezt kötelességek tenni. Egy könnyű kocsifog önért nem sokára jönni; szolgálóm egyike önt egész a' határokig kísérendi; ezen erszény pedig szolgáljon kis segítségül. Isten adja meg önnek azon nyugalmat, mellytől engem örökre fosztott."

A' római ifju, fájdalom- és hálaérzettől eltöltve, egészen meglepeték eme' nagylelkűség által. „Soha, de soha sem fogom, ugy mond, magamnak megbocsátani tudni, hogy egy illy tiszteletre méltó asszonyságnak annyi fájdalmat

okoztam." Ezerszer megköszönve jóságát, ezerszer megcsókolta jótékony kezeit, 's könyezve távozott, és azon erős fogadással, hogy minden módon iparkodni fog, haugyan erre alkalmat nyujtand a' szerencse, bánata' őszinteségét és háladatosságát bebizonyítani.

Alig hagyta el Viterbót, 's egy ifjura akadt utjában, ki két utonállótól megtámadtatva, már alig védelmezhetette magát. Azonnal leszállt a' kocsiról, és segítségére sietett; mire a' megtámadók megfutamodtak. De az ifju meg volt sebesítve. Magával vitte tehát, és visszahozta Viterbóba; hol a' seb, minthogy nem volt veszedelmes, nem sokára begyógyult. Ezer köszönetet mondott megmentőjének a' megszabadított ifju. De ki fejezheti ki amannak örömét, midőn megtudta, hogy ez épen annak testvére, kit ő Firenzében szerencsétlenül megölt! Gyengédeden megölelvén őt: „Milly hálával tartozom, ugy mond, Istennek; ki nekem alkalmat nyujtott, visszafizetni némi részben azon jótéteményt, mellyet én önnek tiszteletre méltó anyjától vettem. Örökre szívembe leend annak emléke vésvé, és soha semmi dologban sem fogok háladatlan lenni. Siessen őt viszontláthatni. Legnagyobb szüksége van önre; nyugtalanság emészti őt otthon. Mondja meg neki, hogy ugyanaz, kinek életét ő menté meg, szerencsés volt azt most ön' megszabadítására használhatni; 's hogy annak hátralevő részét is egyedül önökért kívánja leélni."

Nagy volt esudálkozása az ifju Balduccinak, midőn Firenzébe érkezett; megtudván anyjától a' történeteket. Azon egy személyben bátyja' gyilkosát, és saját megszabadítóját volt kénytelen ismerni; mi egészen zavarba hozá egymással rendkívüli küzdelembe helyezett indulatait. Meghallván ártatlanságát, lassankint megszűnt a' tölel iszonyodás is, mellyre először irányában gerjedett, 's a' háladatosság' érzete, mellyel neki életeért tartozott, visszanyerte egész előbbi erejét. Siratva bátyja' halálát, részéről sem mulasztott el semmit, annak kieszközlésében, hogy a' gyilkosnak bántalma ne történjék. Egyébiránt a' két iszonyu példa, melly szemei előtt volt, mély benyomást tön rá. Látta, milly veszedelmeknek teszük ki az embert a' vigyázatlan ifjuság' hibái, 's egészen megváltoztatta életmódját; és okos magaviseletével végre vigasztalásul szolgált édes anyjának az őt ért keserves veszteségért. Klez s ó J.

A' kitartás' dija.

(Skot legenda.)

Egy őszi alkonyatkor, az Aberdeen' szomszédságában falvak' egyikében, egy csinos, ámbátor csak szalmával fedett ház' halász lakói, a' családi tüzhely körül összegyűlve, a' napi fáradságos munkát, pihenésül, könnyebb foglatosságokkal válták föl. A' családátya, legöregebb fiával, a' megszakadozott hálókát igazítá ki; míg az asszony vasesora-készítéssel volt elfoglalva, a' leányok' egyike pedig font. A' roppant kemence' szögleténél, egy már kissé megrongyolt bőru karszékből, tisztes ősz ült, ezüstszínű hosszú hajjal, 's még mindig eleven tűzü szemekkel; kinek tekintélyes magatartása, daczára az őt fedő durva öltözetnek, egykor katonai szolgálatot viselt férfira mutatott: mit egyébiránt, a' mellére tűzött érdempénz is bizonyított, mellyet számos évek óta soha sem feledett el gondosan kabátjára függeszteni. Az öreg három, egészséges és vidám gyermek környezte. Nem ritka tünemény az életben, hogy az emberi lét' eme' két szélső pontjai, olly közel érintkeznek egymással; a' nagyatyáknak végtelen öröm' tárgya, kis unokáik' játékaikat igazgathatni.

naptárban a' korszámolás, napló, csillagászat, természet-
tan, tudományos értekezések, erkölcstan, nemzeti könyv,
diplomacia, statistikai, egyházi 's világi névkönyv, 's a' min-
dennapi szükségekre vonatkozó tárgyak, vásár-, postarend,
szekerezés, scala, mértékek 'stb., mind méltán foglaltatnak.
Én részemről a' naptárokat, mindig fontos könyveknek tar-
tottam a' nép' tekintetéből, mellyet ez által lehet valamire
legkönnyebben megtanítani; kivált ha azok jó tapintattal
szerkesztvék. Seholy sem követelhetni jobban ama' népsze-
rűséget, mellyet egy naptár föltételez. A' tárgyak a' legké-
nyesb praecisioval választassanak és rendeztessenek; hogy
könnyű étel gyanánt emészthesse meg azt a' föld' népének
parasztgyomra. Csak tudományos, iskolai szagu, vagy
fordítói stílus ne használtassék; mert ennél semmi sem ve-
ti el inkább czéljától a' kiadót. — Nem tagadok meg ugyan
minden értelmességet és józan ítéletet a' föld' néptől sem:
de ennek rovására még sem szabad, csupán kényelemből
hibáznom; mi miatt ő, magára hagyottan, nem lesz képes
elgazodni, kivált hitbeli dolgokban.

Az első évi folyamat, — az árát tenyeremen hordoz-
ván, — még sem kaphattam; azért azt az ideire vonatko-
zó észrevételeimbe nem foglalom.

Ápril' 14., majus' 5., és 14., junius' 19., martius'
10. 'stb., nagyon botrányosan állnak. Nekünk e' naptár
szerint Nagy-Szombatunk sines. Az ideire kitett, ünne-
plendő szent tárgynak, martius' 23-dikán lett volna igazi
helye.

'S mióta kántornap a' Pünkösöd előtti szombat?
Hogy bőjt, azt tudjuk; de nem kántor nevezetű.

A' keresztnevek' magyarításában, — hogy utóbb bán-
kódni okunk ne legyen, — lassan-lassan haladhatnánk.
De a' mennyire Őséb (Euseb'), és Dezsér (Desiderius'), te-
hát zárjelek közé foglalt eredeti nélkül, már ez ideiben is
csak megjárja: miért nem akkor a' többi is; kivált a' köz-
életben használtak, legalább zárjelek közt? Jenő, Kilit,
Frigyés, Ede, Ödön, Szilárd, Vitályos, Sebők, Vazul, Ernő,
Szörény, Mór, Vidor, Endre (nem egyedül Andrásul), Etel-
ka, Neszte, Adorján, Ipoly 'stb. De mégis october' 11-kén
mi az a' T a r a k?

Jun. 24-ke nem Ker.-János, hanem helyesebben sz.
Iván: mikép e' hónap is neveztetik, és mint e' név a' közné-
p' szájában ma is él, ha mindjárt egy kissé horvátos is.

Ha Felix egy helyütt Bódog (maj. 21-én), miért nem
az nov. 20-án is? Lojola Ignác 1849-től fogva csakugyan
vértanu volna-e? Ha már Czelzus és Czirjék, akkor miért
nem Czirill is, a' mostani Cyril helyett? 'stb.

Az egyedüli p. nem elég; mert van ugyanazon nevű
pápa, püspök, próféta is.

István' föltaláltatása, miért nem István diakon, első
vértanu' föltaláltatása? A' helyből is kijutna, 's magyaráz-
va is lenne. Jeromos hittudós; ez magyarázat vagy praedi-
catum; miért nem egyházatya? Sámuel nem is próf.? Ha
Athanáz püspök és hitv., azon joggal Máté is ap. és evang.

Soknak nincs diszneve vagy praedicatuma; a' nép
pedig nem érti a' nec virgo, nec martyr'-t. Vagy megadni
hát mindenkinek ismertetését, vagy egynek sem. A' jele-
sebbek vannak épen commentálva, kiket ugyanis mindenki
ismer.

A' hónapok' neveit 'Szent-György,' (ezt vörös betű-
vel) Április' és nem megfordítva írám. A' közéletben em-
bereink amazt használják; mit is vesződnének az Ápilis,
Apilus'-féle nyelvfizmitásokkal? Azért nem is kell ezt
rájuk erőtetni. — Hát önök, kath. lapok' t. szerkesztői,
szinte keresztényiebbnek tartják-e az áprilist a' Szent-

György' havánál, hogy kath. lapjaikban mindnyájan azo-
kat használják?**)

A' 'Rel. és Nev.' két izben is emlékezetbe hozta ezen
naptárt; bővebb figyelemre vette annak értekezési, szoros
tudományossági részét. Egy-két szót magam is ejtek erre
nézve, miután hosszabban mulattam az előrésznél, melly
eddig alig hogy érintve volt az említett lapban.

Az emlékgyöngyök, igaz gyöngyök; de én mégis
népdali egyszerűségbe kívánám öntetni jövőre az illye-
neket.

A' történeti nevezetességek közé jönne, holmi ér-
dektelen Abälard, IX. Lajos helyett, az azon havi szentek'
ismertetése. Vasas sz. Péter, Márton' ludja, Úszögös sz.
Péter, Portiuncula, Lojola, Erzsébet' 'stb. története, sze-
rintem jobban a' közné-
p' életébe vágna, 's kedvesebb és
kapósabb is lenne előtte. Azután a' 'vért. hitv. p. sz.' 'stb.
elnevezések' minden évbeni magyarázata. Nem különben a'
'kos, bika, kettős' 'stb. értelmezése szinte elkelve, a' XVI.
lapon mondottak erre nézve nem elegendők.

Az értekezések közt méltó helyen állna a' legköze-
lebbikben, a' kath. országos petitio. De kérem, mindent
csak népszerűen!

Az európai országokhoz ragasztanám népességök', 's
különösen a' catholicusok' számát. Csak ezt lenne nekünk
azokra nézve tudni érdekes.

A' czimek' osztogatásában mindenki iránt egyformán
igazságos lennék, nem csak a' méltóságosokhoz, hanem
még a' „becsületes“ és „érdemesek“-hez is. Vagy, mi sze-
rintem illőbb volna, kitéve nevét és hivatalát, a' sujtásos
czafrangokat föl nem kötném. A' tisztitárt vagy bővebben
adnám, (minthogy embereinket a' ministeri irattárnok kevesb-
bé érdekli, mint szolgabirája; ki nincs föltéve,) vagy, mivel
ezt ugyanis ismeri, amazzal pedig dolga nincs, ezt is kihagy-
nám; 's helyette bővebb egyh. névtárt rendeznék, a' min-
denféle tanuló sereg' statisticájával.

Vidékünkön az olvasni nem tudók' számára szánt,
képes, 12-edretű paraszt naptárok divatoznak, német- 's
horvátoktól kiadva. Hogy magyar is volna illyen, nem tu-
dom; pedig szinte tanulságos. Ajánlom az illetőknek. *3)
'Sine ira et studio. G ó g á n f a i V e n d e l.

**) Mi minket illet, mi ugyan a' 'Január, Február' 'stb. el-
nevezéseket a' magyar ősi neveknél keresztényiebbekül
nem tartjuk, de közönségesebb- és általánosabban hasz-
náltakul igenis. Az utóbbira pedig egy nagy, és vegyes
közönségnek szánt könyvben, vagy, 's méginkább folyó-
iratban, mindig jó nézni. Amazokat maga a' kath. egyház'
látható feje is használja bulláiban, apostoli körleveleiben,
's más, igazán 'keresztényi' okiratokban; ennél fogva ke-
resztényiségök ellen nem lehet kifogásunk. A' ker. egy-
ház ezen elnevezéseket is csak úgy katholizálta elfoga-
dásával, mint magukat a' György (Georgios), Pünkösöd
(Pentekoste), András 'stb., eredetileg nem keresztény
neveket. Különben mi mégis a' magyar elnevezéseket
használtuk volna a' 'Rel. és Nev.'-ben, és jelenleg kiadott
lapunkban, ha egy részről ugyan a' már megkezdett, 's
éveken át folytatott szokás, egyformaság' tekintetéből is
ellenkezőre nem birt volna, más részről pedig a' tudó-
sítások- és értekezésekben minden nyomon előforduló
adatok' sokasága, nem parancsolná a' minél rövi d e b b
nevezetek' használatát. Hogy pedig a' 'Jan. Febr. Mart.
Apr.' 'stb., illyenek: azt ki sem vonhatja kétségbe. Szerk.

*3) A' mennyiben mi is azok volnánk, kérünk alázatosan mutat-
ványul egy-két esztendei folyamat megküldetni. Szerk.

E m l é k m o n d a t o k.

A' társadalmi törvények olyanok, mint a' ruha; kisé szoritnak ugyan, főleg mig ujak: de biztositanak és védnek egyszersemind.

A' szerencsétlen előtt nevetni, annyi, mint nyomorult sorsából gunyt üzni.

A' ki csak önérdékéből erényes, azt bátran mondhatni gonosztevőnek.

Az éhséget lecsillapítani, nem kerül sokba; ellenben a' soktöli megcsömörlést, nagy áron vásárolják meg a' kábák.

IRODALOM.

„Alapnézetek a' nevelés, és leendő nevelő- 's tanító- ról. Különös tekintettel a' tan' történeti viszontagsága és literaturájára. Irta Beély Fidé, pannonhegyi szent benedeki pap, a' magy. tud. 's frauendorfi kertmivelő társaság' tagja, a' bakonybéli apátságban a' nevelés, szép 's oklevél- tan' tanára, és tek. Veszprém vármegye' táblabírája. Pozsonyban, 1848. N. 8r. X és 162. l. Ara, füzve: 1 frt. p. (Kapható Posonban Schwaiger József, Pesten pedig Emich, Eggenberger és ifj. Kilián könyvárusoknál.)

Szerzőt, ki több évi tanítóságának kalászeit mutatja be munkájában, ennek kiadására, semmi más mellékes tekintet, hanem, mint előszavában mondja, csupán azon buzgalom és lelkesedés birta, mellyel a' nevelés' ügyét öleli, 's azon tiszta szeretet és bizodalom az ifjuság iránt, mellynek tanításával élete' pályájának legszebb éveit, legörömteljesebb élvezettel tölté. Ezen, a' közjónak előmozdítására szánt, ismeretes munkásság, dícséretes buzgalom és lelkesedés' szempontjából illik azért a' művet bírálni is, és azt annál kevésbbé tartani valami bevégettnek, mivel maga a' t. szerző mondja (IX. l.), hogy: az „egy terjedelmesebb, de hasonló rendszerrel kidolgozandó neveléstan' hosszabb bevezetésének is“ (sőt csak is ennek) „tekinthető, mellynek a' jelen munka, kedvező körülmények közt első füzetét képezendé.“ Illy, csupán bevezetés-, nem pedig a' neveléstan' egész körére kiterjedt munkául kell a' könyvet vennünk, ha annak következő, tartalmára' tekintünk: „Bevezetés a' neveléstanba.“ (Ez tehát a' főczim.) „I. A' nevelésről általában. 1. §. A' nevelés' kettős értelme és tárgya. 2. Tiszte. 3. Alanya. 4. Szüksége. 5. Célja. 6—S. Bélyegei. 9. Haszna és eredményei. 10. Becse és méltósága. II. A' nevelő- és tanító- ról. 11. §. Általános észrevételek. A) A' nevelő és tanító' elméleti tulajdonai. 12. §. Philosophia és más rokon tudományok' alapos ismerete. 13. Classica literatura-, és szép művészetekbeni jártasság. 14. Latin és hellen nyelv. 15. Honi nyelv. 16. Német, franczia, angol és olasz nyelv tudása. 17. Könyvtár' szüksége. B) Erkölesei tulajdonok. 18. §. Előleges szó. 19. Vallásosság és erkölcsi- ség. 20. Hivatal iránti szeretet és hűség. 21. Szelidség, béketűrés és lélekvidámság. 22. Szerénység. 23. Állhatatos- ság és szilárdság. 24. Eszély. 25—27. A' tanítványok' szeretete, és bizodalma' megnyerésének eszközei. C) Testi és külső tulajdonok. 28. §. Közészrevételek. 29. Hibátlan és díszes testalkat. 30. Ruházat és lakás. 31. Tekintély. 32. Társalgás. III. A' neveléstanról különösen. 33. §. Szükségessége, föladata a' neveléstanak, 's ennek mind alanyi, mind tárgyilagosa meghatározása. 34. A' neveléstan' célja, haszna és becse. 35. Kutforrásai és segédtudományai a' neveléstanak. IV. A' neveléstan' történeti

viszontagsága és literaturája. A) A' tan' történeti vázlata. 36. §. Előszó. 37. A' zsidóknál. 38. Aegyptiaiaknál. 39. Perzsáknál. 40. Görögöknél. 41. Romaiaknál. 42—44. A' keresztényeknél az ujjab időkig. 45—46. Különösen magyar honunkban. B) A' neveléstan' literaturája. 47. §. A' németeknél. 48. A' magyaroknál.“ Már csak ebből is kivehetni, mennyire nem számolhatunk sz. munkájában, a' tanítás és nevelés' legfőbb, 's korunkban főleg nagyon is érdekesekké vált életkérdéseinek alapos és kimerítő tárgyalására; 's mennyire nem más az egész, mint a' paedagogiai előismereteknek egész általánosságukban, rendszeres, és Mildeféle modorban elősorolása (ámbátor sz. 150. lapon Szilasy János' „Neveléstudomány“-át emeli ki leginkább olyanul, mellyet „rendszeressége miatt... méltónak tartott, hogy némely pontjaiban vezérfonalul“ használja). Midőn a' neveléstan előismereteket sz. által egész általánosságukban mondtuk elősoroltaknak, leginkább a' fölötti sajnálkozásunkat akartuk kijelenteni, hogy sok, különben legérdekesebb, és meghatóknak lenni kellő tárgyak is olly röviden adatnak elő, miszerint általuk az olvasónak megragadtatni, a' nevelés' magasztos eszméje iránt lelkesedésre gerjedni, fölbuzdulni, de csak megindíttatni is, lehetetlen. Igy például, a' 3. §-ban mindjárt, a' nevelés' alanya, tehát az ember felől értekező sz., testi tulajdonainak fölemlyítése után, a' szellemieket ekké irja le: „Ha pedig a' testi tulajdonokról áttérünk az ember' lelki és szellemi ajándékaira, 's ezek körül vizsgálódunk figyelmetesebben, benne a' legnemesebb teremtményt, 's a' föld' mintegy másodistenét (!) kell üdvözlennünk. Ugyanis a' jótévő alkotó ismerő- tehetséggel (facultas cognoscendi) látá őt el, mellynek munkálodásai 's működései valamint különfélék egyrészlől, 's majd a' végtelenig terjednek, ugy másrészlől számtalan- szor esudálat 's bámulatra indítanak bennünket. Továbbá ada neki érzőtehetséget (facultas persentiscendi), melly kiapadhatatlan forrása amaz ártatlan örömök 's éleleteknek, mellyekből csupán a' teremtmények' legnemesbike, az ember veszen részt,“ (csupán? 'S az állatok nem éreznének szinté; 's örömieket gyakran nem a' legmulattatóbb élénkséggel fejezik-e ki?) „és ezen tehetségnek titkos befolyása minden műveleteink és cselekvényeinkbe valamint egyrészlől esudálatos, ugy másrészlől gyakran megmagyarázhatlan.“ (Épen ez az a' mi esudálatos. Az illy tavtologiók, 's azonegyvet jelentő szók' összehalmozásai, mondhatlanul sokat ártnak, határozottság, erély, és általa eszközzendő hatás' tekintetéből, az előadásnak.) „Végre még vágytehetséggel (facultas appetendi) ékesíté őt föl, mellynek segélyével műveletekre határozza el magát, 's e' tehetségnek sok oldalu függése“ (mi alig érthető) „valamint különös, ugy majd megfoghatlan. Illy jeles, és eredeti adományokkal fölékesítve lép az ember a' téres világba, saját és mások' boldogságát és üdvét sikeresen munkálándó; ki ne nevezze őt tehát méltán Isten' remekének és képmásának, a' föld' urának, 's a' világ' egyéb teremtményei királyának?“ Mi minket illet, ez előadásból ugyan sehogy sem tudtunk volna illy nagy szak- vakba foglalt következtetést kivonni. Mert mit sz. a' föl- hozott hármias: ismerő-, érző- és vágytehetségről mond, azt bátran alkalmazhatnók, az elefánt-, ló-, kutya-, majom- és több állatokra; mellyeket mégis e' nemben sokszor bámulatra ragadó működéseikért, sem a' teremtés' remekeinek, sem a' föld' urainak nem tarthatunk... Az embernek nevelés által kifejtendő tehetségei, mellyek' miveléséhez elő- szeretetet, buzgalmat, lelkesedést akarunk épen a' leendő tanító- 's nevelőben ébreszteni, más festést, élénkebb szí- nezetet, 's kissé nagyobb részletességet követelnek! (Vége követ.)

„Nézd csak amott Kati!“ mondá nénjéhez a' gyermekek' egyike, „nézd ama' nagy pókot, mely édes atyánk' székére mászik.“ — „Óh milly utálatos állat!“ adá rá válaszul a' kis leány. — „Meg kell ölni!“ felelének kis testvérei. „Gyertek, ki fogja meg?“ — „Csak lassan, gyermekek,“ szóla közbe az aggastyán. „Én, Mac Clyfild Donald, mondom nektek, hogy soha, míg én élek, házamban senki sem fog egy pókot bánthatni. Én mondom azt nektek, gyermekek! Ez egy igazi skotra nézve nem mindennapi állat.“ — „S ugyan mi lehet az, édes atyánk, felelé a' leányka, mi egy illy csunya állat iránt részvétre bírhatja?“ — „Mit? 's ti még nem tudjátok?“ kérdé az öreg. „Na hát jöjjetek ide mindnyájan közelembé, gyermekek! E' legenda lesz mai estvélyünk' elbeszélési tárgya.“ Mindnyájan közelebb vonultak az öreghez, a' szülék ugyan pusztán tiszteletből, mivel a' pókróli történetet ugyis könyv nélkül tudták, a' gyermekek ellenben olly élénk 's benső örömmel, melly csaknem hasonló volt az öregéhez, mellyel az régi történeteit elbeszélni megszokta. A' székek' elhelyezése által okozott zörej' megszűntével, a' nagyatya így kezdte beszédét:

„Egy napon a' rachrini kis sziget, Irhon' éjszaki oldalán, hópalástba takaródzva fénylett, az imént fölkel nap' sugárait visszaragyogtatva, melly nagy idő óta nem derült már föl illy mosolygó fényben e' tájra. Pedig a' tél még nem mult el egészen. A' tenger felőli szél még mindig hidegen és nedvesen fujt, a' fák, mellyek a' sziget' lakóinak szegény viskóit környezték, még mindig kopasz és élettelen ágakkal nyújtódtak az ég felé: de az imént kiderült nap' örvendős sugára reménymosoly volt, 's a' madárkák saját nyelvökön háladalt énekeltek az Urnak. Azonban nem volt mégis minden illy nyugodt és békés a' szigeten; az imént említett szalmafedeles házak' egyikébe a' remény még nem köszöntött be. Egy gunyhó amott, a' legnyomorultabb és távolabb eső mindnyájok közt, egészen elhagyott, roskadt viskónak látszik: pedig benne, idomtalan nyoszolán, egy még fiatal és erőteljes férfi, egy tüzes tekintetű, 's ragyogó pánczélu nemes lovag fekszik. A' szellemi kinok' egyik legnagyobbika, nyugtalanság tükrözik arcának minden vonásán; 's mióta megvirradt, nem szünt meg aggályteljesen, a' félig nyitott ajtó felé nézni. Végre a' küszöbön egy hét-nyolcz éves, deli kis leány, valódi skot rózsabimbó tünt föl, teli örömmel, 's egészen boldognak érezve magát, hogy valahára megláthatta ismét a' napot: mellyre, mint mondá, már nem is emlékezett, hogy' néz ki; olly régen nem jött hozzájuk jó reggelt mondani. . . . Itt a' kenyér, és üveg ále (ser), 's úgy mond, „édes ur! mellyet anyám küld önnek.“ 'S ezt mondva, távozni készült. „Gyermekem! kiálta reá megindult hangon a' lovag: (mert hisz' neki, a' lovagnak is volt egy gyönyörű, rózsaaerezu 's angyali mosolyu kedves gyermeke) ugyanmondó meg édes gyermekem, nincsenek-e hírek a' tulsó partról?“ — „De igen, jó ur: felelé a' leány, vannak; bátyám tegnap estve érkezett haza onnan. De mit, ha azok önnek csak szomorúságot okoznak? Anyám sirt azok' hallatára.“ 'S a' kis leány szinte nem látszott magával birni. „Csak mondd el mind, a' mit tudsz, Jenni! kérlek a' boldogságos szüze; 's ne félj semmit. Inkább e' lepény' felét adom jutalmul.“ 'S mintegy magában beszélve, hozzátevé alhangon: „'S nem érdemeltem e' meg mindezt? Mindenre késznek kell lennem.“ — „No 's tehát uram! testvérem azt beszélte, hogy az angolok egész Skotországot elborították, 's hogy a' szép Kildrummi várat is elfoglalták, 's mindazon nemes asszonyságokat, kik benne találtattak, elvitték magukkal fogva. Bátyám is látta őket, a' mint mentek, és sirtak. Azután a' szép és ifju Bruce Nigelt, ki meg akarta gátolni, hogy a' várat be ne vehessék,

megölték. Ah! milly gonoszok azok az angolok; nemde jó uram?“

Azonban a' lovagrát mit sem válaszolt. Ő egészen elmerült a' leverő bánat' mélyében, 's mit sem látszott többé a' gyermekekre figyelmezni; ki nem mervén őt ígéretere emlékeztetni, szökdelve tért vissza az uton, melly a' neki lakásul szolgáló házikóhoz vezetett, 's csakhamar eltűnt az erdő' jégfedte ösvényén. 'S most már érthetitek a' nemes és vitéz lovag' iszonyu fájalmát. Ráismerhettek benne a' jó Bruce Robert királyra. . . . Épen az 1306-dik esztendő' telének vége felé járt az idő; 's e' nyomorult viskóban egy nagy nemzet' sorsa vala eldöntendő. „Tehát csakugyan nincs már semmi reménység segedelemhez?“ szóla magában e' fejedelem; „semmi sem mentheti meg a' skot függetlenséget többé? Óh én Istenem! Vajmi keményen megbüntettél engem! Jaj nekem boldogtalannak, hogy minden, általam kiontott vérnek, azokra kell visszahullani, kik előttem a' legkedvesebbek voltak: hazám' szabadságára, feleségem-és gyermekeimre, 's az én kedves, szeretett testvérem-, és annyi hűséges szolgálóimnak életére! Jól van tehát Comyn, ha még egy véráldozatra van szükség, ugy nem foglak rá sokáig várakoztatni; holnap azonnal a' szent földre indulok; onnan soha vissza nem térendő; 's nem látandó többé hazám' kéklő hegyeit, sem setét, árnyékos tavait. . . Ott fogom vétségemet, a' hitetlenek' vérével lemosni, 's azután meghalok a' szent hegy' tövében: lelkeket az Istennek irgalmasságába ajánlva. . . És senkinek fülei sem fogják többé Bruce Robert' nevét hallani, és e' szerencsétlen név végképen el lesz a' következő nemzedék' előtt feledve. De mi lesz a' szegény Skotiából; mi lesz, óh szent szűz! belőle? Megkell-e tehát lenni, hogy őseimnek ezen kedves földje, örökre idegenek' fegyverének alávetve görbedjen? 'S mit fog a' nemes Skotia mondani, midőn meghallja, hogy őt elhagyta király; 's hogy mi sínes rá nézve egyéb hátra, mint lerakni fegyvereit, és megalázódni? Óh akkor ő engem elátkoz; ő akkor azt fogja felőlem hinni, hogy én őt soha sem szerettem; 's az én nevemet nem fogják többé Wallacéval együtt nevezni: hanem azt a' népénekekben megvetéssel és nehezteléssel emlegetendik! És gyermekeim szomorú ifjúságukat angolok közt fogják eltölteni, és ők nem fogják szeretni hazájokat, Skotiát, és a' skotok őket nem szeretendik! Nem, nem; ennek soha sem szabad megtörténni. Uristen! te engem keservesen és szigoron büntetsz! De legyen! Hazámnak bosszulóra vagyon szüksége: e' bosszulója én fogok lenni! Én vagyok az, kit a' gondviselés e' hivatással megbízott; 's én attól nem fogok visszaretenni; én nem fogom meghazudtolni a' vért, melly ereimben csergedez: ez alávalóság és bűn lenne.“ Így szólott a' hős, és visszaesvén előbbi merengésébe, lelke még mindig kétséggek közt hullámozva ingadozott a' követendő ut iránt, továbbbi teendőit illetőleg. „Mert, monda magában, „ha az ég vállalatomnak nem kedvez, mit tehetek én az ég ellen? Mit használ nemzetem' szenvedéseit ujjakkal szaporítani?“ 'S e' gondolatok közt a' jó Robert király' lelke egészen elkomorult: midőn szeméit gépileg, nyomoruságos lakának felső padlázatára vetvén, elmerültségéből egy pók' szemlélete által ragadtatott ki, melly önmaga szötte hálójának egy hosszú száláról alálógva, hasztalan erőködött magát egyik gerendáról a' másikig átlóditani, hogy ahhoz köthesse a' fonalat, mellyre hálóját továbbszöni szándékozzék. Hatszor kísérté már meg e' veszélyes átmenetelt, mindannyiszor sikertelenül: és Robert folyvást rá függeszté szeméit: szerencsésnek érezve magát, fájdalomteli zavarodottságából bárasak egy rövid perczre is menekülhetni; midőn egyszerre, a' korabeli gondolkodásmóddal egyezőleg, illy ötlet szállá meg: „Én is, ugy mond, hat esatát vívtam az ellen-

ség ellen, 's mindannyiszor legyőztem általa; az én helyzetem is épen olyan, mint eme' pók; talán a' gondviselés rendelte tanulságomra ezen eszközt, hogy általa megtudjam, mitévő legyek? Miután más segedelemre ugy sem számolhatok, hagyd lássuk mégegyszer ez állat' további munkáját; annak sikerétől fog az én és Skotia' sorsa függni. "Mindezen gondolatok' során átrepülni, csak egy pillanat' műve volt; 's a' jó lovag látva, mikép a' pók hetedik próbájának megtevéséhez készül, lélekzetét is visszanyomva, szemeit egészen a' gerendára meresztette. Végre az állat minden erejét összeszedve, az addigiaknál erősebb lökést ad magának, és nem kis erőködéssel, csakugyan sikerül neki, fonalát a' másik gerendához, ohajtása' tárgyához köthetni. Ekkor a' király nagy lélekzetet vön; 's e' percztől fogva többé legkisebb habozás sem vala tetteben észrevehető. Miután azon hiedelem, mintha az ég' bosszujának tárgya volna, kiköltözött kebeléből, nemes vállalatát ujult erő- és szeretettel karolá föl. Semmiféle akadály sem törhető meg bátorságát, 's az őt ezután is ért bármilly szerencsétlenségek közt sem jött többé azon gondolat elméjébe, hogy Skotiát elhagyja és Szent-földre költözzék. Csupán halála' óráján kérte meg hűséges barátját, a' jó Douglas James lordot, hogy szívét vigye Palaestinába, a' dumfriési templomban elkövetett gyilkosságérti kiengesztelés' befejezéséül.

Robert nem sokára ezután elhagyá a' vendégszerető szigetet, mellyen olly szomorun tölté el a' telet, ámbátor (hála Jenni anyja' gondoskodásának, ki egyedül tudta, ki legyen az ékes vándorlovag) bátorságát illetőleg, nyugodtan. A' király Arran szigeten partra szállott, hol egy asszony által értesítve lön róla, mikép egy csoport idegen érkezett a' szigetre, kik Bratwich' várát elfoglalák az angoloktól, 's most a' szigeten idejeket vadászattal töltik. A' jó király sejdítvén, hogy ezek bizonyosan az ő emberei közül valók lesznek, mélyebben hatott az erdőbe, 's több izben megfujta kürtjét. Ezt hallván a' sereg' vezére, ki jó barátja volt: a' módról, mellyel a' vadász kürtbe fujt, azonnal kiismerte. „Barátim,“ kiálta föl, társaihoz fordulva, „Nagy-asszonyunkra mondom, e' hang a' királytól jön: menjünk őt fölkeresni.“ Képzeltetik az öröm' nagyságát, mellyet Robert érzett, midőn magát hű barátjai, 's bajtársai által környezve szemlélte. E' pillanatban Skotia' irányában, a' Clyde folyó' torkolatánál látta magát, 's a' visszalépésre többé nem vala mód; mihez egyébiránt magának sem volt kedve. Ez időtől fogva a' skot nemzetiség' szent ügye, daczára a' számos akadályoknak, napról-napra előrehaladt, 's Robert- és hős társainak hihetlenséggel határos tetteit, egyik siker után a' másik követte. 'S midőn a' bannockburni nap Skotiára dicsőn és diadalmasan földerült, általános hiedelemmé vált, hogy e' nap' sorsát ama' reggeli szemlélet dönté el, midőn a' Rachrin szigeti pók a' maga fonalát a' tulsó gerendára, vágyainak végcéljára kötötte.“

Ekkép fejezé be az öreg skot katona, elbeszélését. A' lelkesedés, mellyel azt elmondá, kifárasztotta; 's a' gyermekek szempilláikat kissé nehezülni érzék: miért is a' család' esti imádsága a' szokottnál valamivel rövidebben, de azért ajtatosan elvégeztetvén, mindenki fekhelyét keresé föl, hogy az éji nyugalom által, a' másnapi teendőkre ujult erőhez juthasson.

* * *

Bruce Robert, kit tudvalevőleg a' skot nemzet, a' Skotia fölötti felsőséget követelt angolok ellen, az előbbi uralkodó család' kihaltával, fejedelmének szabadon válasz-

tott, I. Edvard angol királynak 1307-ben történt elhunyna után, saját és nemzete' függetlenségét hosszabb időre megerősítette, Skotiát a' virágzás' magas fokára emelte, 's a' Stuartok' királyi nemzetségének törzsökatyjává lön, melly utóbb Anglia' trónját is öröklé.... Jóllehet e' kitüntetést Robert nagy áron vásárlá meg: nővérét a' több csatákban diadalmaskodott Edvard, fakalitkába zárva, egy vár' falára függesztetvén ki, két testvérét pedig vérpadon, hóhér által fosztatván meg éltöktől. — Edvard egy időre ugyan győzött: azonban a' hosszú, 's vérengző háborunak utoljára is az lön vége, hogy a' történetírás egy újabb adattal gazdagodott amaz igazság' bebizonyítására, mikép: számtalan, az emberiségre iszonyu pusztításokat vont háboruik által, a' hódítók végre is nem nyertek — semmit.

Talán még jókor van.

Látogatóm volt. Egy becsületes szőlősgazda lépett be az este hozzám, a' Jézus' sz. nevének köszöntésével. Szívesen üdvözöltem a' derék rokot, 's örültem találkozhatni e' tisztes öreggel. De leültetni nem bírtam őt addig, míg kínálásomat megszakasztva, ugy mond, panaszát nálam le nem teszi, még pedig a' „Keresztény naptár' felől, mellyet, 'a' magyarhoni katholicusok' használatára' kiadott a' jó 's olvasó könyvkiadó társulat. „Ugyan megjártuk t. uram,“ kezdé öregem panaszkodását. nyílt őszinteséggel, „ezzel az istenadta kalendáriummal.“ „Hogy-hogy édes öregem?“ kérdém őt. „Soha a' világ, de soha se' hallottam, hogy Husvét utáni szombatra esett volna a' hét-fájdalmu Boldogasszony' ünnepe,“ válaszolt a' kérdezett, „mint e' híres-nevű naptár szerint ma lett volna. Már gyermek koromban tudtam édes anyámtól, hogy annak mindig virágheti pénteken kell esnie, melly napon több izben jártam Sümegre, a' barátokhoz bucsura. Na de aztán eddig különféle kalendáriummom volt, de illy csufondárosan még egyik sem hibázta el. Talán csak nem változtatta meg az anyaszentegyház ezen nagy napnak tartását? mellyet mi katholicusok igen is szent és kedves napunknak tartunk. Aztán, ha még csak ez az egy volna; de csak ugy hemzseg az efféle botlásoktól. Mit érnek nekem amoda hátrább, azok a' nagy tanítások, hogy ha már az is rosszul van, a' mihez értek, 's a' mit szeretek? Azt tartom uram! visszamegyek én az előbbi kurta, szegény embernek való kalendáriummomhoz. Hát még egyet mondok: azt hallottam mester komámtól, hogy t. uram valami ujságba írta; ugy szíveskedjék tehát e' kalendárium-csinálónak megírni, hogy ne bizza azt egészen a' betűszedőre, hanem azt maga készítse el nekünk ugy, mint katholicus embereknek használható.“ Eddig öregem. 'S ez ténny.*) Engedjen a' t. szerkesztő ur ennek következtében egy-két bizodalmas szót intéznem a' „Ker. Naptár' szerkesztőjéhez: talán még jókor van.

A' kalendárium nem csak csupa naptár, hanem, minthogy az a' nép' használatára adatik ki, annak oktatója, kalauza, kézikönyve, mindene. 'S egy jól szerkesztett

*) A' jó öregot csak elő kell készíteni egy másik bajra is, hogy azt annak idejében kisebb nehezettel bírja. Jézus' sz. szívének ünnepét értjük, melly a' naptárban ez évre is csak ugy, mint tavál, (mikor helyén volt,) jun. 30-dikára tétetik, és szombatra; holott ez ünnep' tartása mindig az Ur' napjának nyolczada utáni péntekre van egyházilag kitűzve. Jun. 30-dika, mint rendesen, ez évben sz. Pál' emlékezetének van szentelve. Szerk.